

Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра педагогіки і психології (дошкільної та корекційної)
імені проф. Поніманської Т.І.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВП 26 Основи патопсихології та психотерапії

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки 016 Спеціальна освіта.

(шифр і назва напрямку підготовки)

освітня програма Спеціальна освіта.

факультет педагогічний

(назва інституту, факультету, відділення)

2019 – 2020 навчальний рік

Робоча програма з «*Основи патопсихології та психотерапії*» для студентів за напрямом підготовки

за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Мова навчання українська

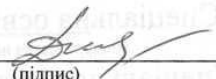
Розробники: О.В. Войтович – викладач кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т.І.

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т.І.

Протокол від “ 27 ” серпня 2019 року № 8

Завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т.І.

(підпис) _____ (проф. І. М. Дичківська)
(прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено методичною комісією факультету за спеціальністю 016 Спеціальна освіта

Протокол від “ 30 ” серпня 2019 року № 2

Голова методичної комісії педагогічного факультету

(підпис) _____ (доц. Н. А. Сяська)
(прізвище та ініціали)

©Войтович О.В., 2019 рік

© РДГУ, 2019 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Професійне спрямування	
	Напрямок підготовки (для 4курсу) <u>6.010105 «Корекційна освіта. Логопедія»</u> (шифр і назва)		
Модулів – 2	Спеціальність: 6.010105	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		4-й	4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання <i>Підготувати письмовий відгук на одну із праць</i>		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		7-й	7-й
Тижневих годин для денної форми навчання: 4 аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 6	Освітній ступінь: <u>бакалавр</u>	Лекції	
		16 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	6 год.
		Лабораторні	
		6 год.	
		Самостійна робота	
		54 год.	78 год.
		Індивідуальні завдання:	
10 год.			
Вид контролю:			
екз.	екз.		
Передумови для вивчення дисципліни (основи психокорекції та психоконсультації)			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: ознайомлення студентів із специфікою патопсихології, її предметом, завданнями, принципами, основами вікової патопсихології, методами дослідження психічних процесів та відхилень у особистісному розвитку людини, а також із специфікою психотерапії як галузі психологічних знань і особливої психологічної практики, основними напрямками та видами психотерапії, методами і засобами психотерапевтичного впливу на пацієнта.

Завдання викладання курсу:

- розкрити специфіку патопсихології, її теоретичне і практичне значення;
- дати знання про особливості патопсихологічної характеристики психічних процесів та розладів свідомості;

- охарактеризувати вікові особливості психічних порушень;
- сформувати уявлення у студентів про сутність та основну проблематику психотерапії як галузі психологічних знань і окремого виду психологічної практики, дати знання про особливості психотерапії, а також її місце і роль серед способів надання допомоги особистості;
- ознайомити з основними напрямками та видами психотерапії.

Вивчення навчальної дисципліни спрямоване на формування у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у галузі спеціальної та інклюзивної освіти або у процесі професійної діяльності (корекційній навчально-виховній, навчально-реабілітаційній), що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальна компетентність: здатність до виконання власних професійно-функціональних обов'язків; вміння дотримуватись норм загальнолюдського і професійного етикету; здатність виявляти чесність, порядність, принциповість, толерантність під час освітньої та професійної діяльності; досвід відповідального і сумлінного ставлення до виконання своїх професійних обов'язків).

спеціальні компетентності:

– теоретико-методологічна: здатність до застосування знань провідних гуманістичних теорій, концепцій, вчень щодо виховання і навчання осіб з обмеженими психофізичними можливостями; здатність відстоювати власні корекційно-педагогічні, навчально-реабілітаційні переконання, дотримуватись їх у житті та професійній діяльності;

– спеціально-методична: здатність до застосування психолого-педагогічних, корекційно-методичних та фахових знань; вміння відбирати і систематизувати діагностичний, корекційно-педагогічний матеріал з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей тих, хто навчається; здатність застосовувати відповідні методи, прийоми, форми, засоби реабілітації і корекційного навчання та виховання; досвід організації корекційно-педагогічного і навчально-реабілітаційного процесів; формування системи дидактико-методичних знань і умінь; здатність удосконалювати власну професійну діяльність. Здатність здійснювати освітньокорекційний процес з урахуванням психофізичних, вікових особливостей та індивідуальних освітніх потреб осіб з порушеннями розвитку (мовлення, слуху, зору, інтелекту, опорно-рухового апарату тощо) в спеціальних та інклюзивних дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах; реабілітаційних установах тощо;

– комунікативно-педагогічна: здатність до застосування знань основних принципів, правил, прийомів і форм педагогічної комунікації; вміння використовувати різноманітні інформаційні джерела та способи отримання інформації у професійних цілях, продумано й виважено будувати процес корекційно-педагогічного спілкування; здатність налагоджувати продуктивну професійно-корекційну і навчально-реабілітаційну взаємодію, суб'єкт-суб'єктну комунікацію;

– проектувальна: здатність до застосування знань основних видів і технологічних підходів до планування власної професійно-корекційної діяльності відповідно до порушень психофізичного розвитку та з урахуванням індивідуальних та вікових особливостей особи; вміння здійснювати поточне планування, визначати умови його практичної реалізації, вміння планувати, організовувати і результативно здійснювати корекційно-педагогічний процес у загальноосвітніх та спеціальних закладах освіти з інклюзивним та інтегрованим навчанням з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей дошкільного та шкільного віку;

–організаційна: здатність до застосування знань основних правил організації навчального, корекційного, навчально-реабілітаційного процесів; вміння раціонально організувати власну корекційно-педагогічну діяльність, самостійно контролювати її результативність, удосконалювати систему самоорганізації на основі сучасних корекційно-педагогічних технологій;

–психологічна компетентність: здатність до застосування сучасних знань про особливості розвитку дитини як суб'єктів навчального, корекційно-освітнього і навчально-реабілітаційного процесів на основі знань та умінь про їхні вікові, індивідуальні особливості та соціальні чинники розвитку і дизонтогенезу. Складниками психологічної компетентності є диференціально-психологічна, спеціально-психологічна, нейропсихологічна, психолінгвістична тощо. Здатність до застосування знань про психологічні механізми навчання та виховання дитини задля забезпечення спрямованої соціалізації та інтеграції особистості з порушеннями психофізичного розвитку.

–корекційно-зорієнтована компетентність: здатність виконувати корекційну навчально-виховну роботу з профілактики, подолання вад психофізичного розвитку дітей з психофізичними порушеннями (залежно від нозології) у навчально-виховному, реабілітаційному процесі незалежно від типу закладу і форми організації навчально-виховної діяльності. Володіння засобами та методами корекції пізнавальних психічних процесів, мовлення, сенсорних порушень, порушень опорно-рухових функцій, емоційно-вольової сфери в процесі виховання дітей. Здатність корекційно спрямовувати діяльність дитячого колективу, в якому є дитина/діти з психофізичними порушеннями. Здатність організувати інклюзивний дитячий колектив, створювати в ньому умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої суспільної інтеграції. Здатність здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з інвалідністю в різних типах закладів підпорядкованих МОН, МООЗ, Мін. праці та соціальної політики.

1. Очікувані результати навчання

Результатом вивчення навчальної дисципліни є сформовані **знання**:

- базові знання фундаментальних наук, в обсязі, необхідному для освоєння професійних дисциплін;
- володіє знаннями сучасної методики і освітніх технологій для забезпечення якості оволодіння навчальними досягненнями;
- знає сучасні теоретичні основи предметної спеціалізації, здатний застосовувати елементи теоретичного та експериментального дослідження в професійній діяльності;
- володіє знаннями в галузі спеціальної освіти при вирішенні навчально-виховних та науковометодичних завдань з врахуванням вікових та індивідуально-типологічних відмінностей учнів, соціально-психологічних особливостей учнівських груп та конкретних психолого-педагогічних ситуацій ;
- знає сучасні методи діагностики психічного і фізичного розвитку дитини дошкільного і шкільного віку;
- здатний до застосування в освітньому процесі сучасних корекційно - педагогічних технологій.

Вміння:

- здатний до рефлексії, має навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності і обдуманого вибору шляхів їх вирішення;
- здатний організувати і проводити психолого - педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку;
- здатний вирішувати питання, пов'язані з комплектуванням та організацією діяльності спеціальних навчально -виховних закладів, здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями мовлення, інтелекту, зору, слуху, опорно -рухових функцій і

проводити з ними навчальну, корекційно -педагогічну роботу на основі диференційованого та індивідуального підходів.;

- здатний здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями психофізичного розвитку, планувати та проводити з ними корекційно -розвивальну роботу на основі диференційованого та індивідуального підходу;
- здатний сприяти соціальній адаптації дітей з порушеннями психофізичного розвитку; готувати їх до суспільної та виробничої діяльності;
- здатний організовувати колектив дітей з порушеннями психофізичного розвитку та інтегрованого колективу;
- здатний здійснювати педагогічний супровід дітей з особливостями психофізичного розвитку в ролі асистента вчителя інклюзивного класу;
- здатний використовувати різноманітні методи та форми виховної роботи, прогресивні прийоми керівництва навчальною, трудовою та суспільною діяльністю учнів;
- здатний використовувати сучасні технічні засоби навчання і виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку відповідно до нозології, спеціальну апаратуру, комп'ютерні програми та ін.;
- здатний застосовувати найновіші досягнення в спеціальній освіті, здійснювати науководослідницьку та методичну діяльність;
- орієнтуватись у теоретико-практичних аспектах патопсихології та психотерапії;
- аналізувати основні порушення психічних процесів та особистісного розвитку на різних вікових етапах розвитку людини, зокрема в дошкільному та шкільному віці;
- застосовувати на практиці набуті знання, окремі елементи методів дослідження психічних процесів та відхилень у особистісному розвитку дітей та елементи базових технік різних напрямів психотерапії;
- формувати ціннісне ставлення людини до свого здоров'я.

2. Програма навчальної дисципліни

Модуль I

Змістовий модуль I. Патопсихологія: закономірності розладу психічної діяльності та властивостей особистості

Тема 1. Патопсихологія: предмет і завдання.

Загальне поняття про патопсихологію, теоретичне й прикладне значення для психології, педагогіки та медичної практики. Предмет патопсихології, дитячої патопсихології, її завдання. Використання даних про психічну діяльність для проведення різного роду експертиз. Поняття про психічну патологію. Ознаки психічної патології. Зв'язок патопсихології з іншими галузями наукового знання та практики. Розрізнення понять патопсихології та психопатології. Специфіка дитячої патопсихології у порівнянні з патопсихологією дорослих. Принципи патопсихологічних досліджень (на підставі праць Б.В. Зейгарник).

Тема 2. Патопсихологічна характеристика психічних процесів. Розлади свідомості та особистості.

Розлади відчуття та сприймання (анестезія, гіпоестезія, гіперестезія, парестезія, ілюзії (зорові, слухові, смакові, дотикові); галюцинації, ейдетизм, сенестопатії, агнозії, соматоагнозія, дереалізаційні розлади; деперсоналізація, порушення сприймання часу. Розлади уваги: слабкість активної уваги, підвищена зосередженість уваги, відвертання уваги, синдром дефіциту уваги, його ознаки. Порушення пам'яті: амнезії, часткові порушення пам'яті, парамнезії. Розлади мислення: порушення операційної сторони

мислення, порушення особистісного компоненту мислення, порушення динаміки мислительної діяльності, порушення процесу саморегуляції пізнавальної діяльності; формальні розлади мислення за темпом, логічною стрункністю, цілеспрямованістю; розлади мислення за продуктивністю (нав'язливі, надцінні та маячні ідеї). Розлади інтелекту: недорозвиток інтелекту (загальний): олігофренія, клінічні варіанти олігофренії – ідіотія, імбецильність, дебільність, ступені дебільності (виражена, помірна, легка); частковий недорозвиток інтелекту, деменція, органічний психосиндром, затримка психічного розвитку. Порушення мовлення: порушення розвитку мовлення, розпад мовлення, порушення вимовної функції мовлення, порушення ритму мовлення, порушення комунікативної функції мовлення. Порушення емоційної сфери, розлади настрою (ейфорія, дисфорія, депресія, емоційна лабільність, патологічний афект, страх, фобії, тривога тощо. Синдроми розладу емоцій, афективні синдроми, види недорозвитку емоцій: загальний, парціальний недорозвиток). Порушення волі. Розлади потягу (послаблення і посилення харчового потягу, статевого потягу, перекручення потягу. Розлади психомоторики.

Розлади свідомості та особистості: загальна характеристика свідомості, ознаки розладів свідомості та самосвідомості. Характеристика основних станів порушеної свідомості: приглушений стан свідомості, деліріозне затьмарення свідомості, онейроїдний (сновидний) стан свідомості, сутінковий стан свідомості. Розлади самосвідомості: псевдодеменція, деперсоналізація. Розлади особистості: порушення опосередкованості та ієрархії мотивів. Порушення смислоутворення.

Тема 3. Основи вікової патопсихології.

Вікова періодизація. Психічні особливості та порушення у період новонародженості, немовляти і раннього дитинства (вроджена невропатія, прояви аутичних розладів, гіпердинамічні розлади, психосоматичні розлади. Психічні особливості та психічні порушення у дітей дошкільного і молодшого шкільного віку. Порушення психічного розвитку в підлітковому віці та ранній юності, класифікація типових поведінкових реакцій підлітка. Психологічні особливості і психічні розлади осіб зрілого, похилого і старечого віку.

Модуль II.

Змістовий модуль 2. Загальні засади психотерапії та її основні напрями.

Тема 4. Загальні засади психотерапії.

Психотерапія як галузь психологічних знань і специфічна психологічна практика. Сутність, об'єкт та предмет психотерапії. Класифікація видів психотерапії за інтенціями: медична (клінічно орієнтована) та немедична (особистісно-орієнтована); групова та індивідуальна; довгострокова та короткотривала. Мета та завдання психотерапевтичного впливу (в контексті різноманітних напрямів психотерапії). Базові принципи психотерапії: конфіденційність, безоцінність, емпатія, увага, доброзичливість і терпіння. Особистість психотерапевта, основні вимоги до терапевта. Феномени психотерапевтичного процесу («терапевтичний альянс», трансфер, регресія, від реагування, опір тощо).

Тема 5. Психоаналітична психотерапія.

Психоаналіз З.Фрейда: історична довідка, загальні положення психоаналізу З.Фрейда, структура психіки та особистості за З.Фрейдом; основні поняття

психоаналітичної психотерапії (конфронтація, кларифікація, інсайт, інтерпретація, пропрацювання), психотехніки, (метод вільних асоціацій, тлумачення сновидінь, інтерпретація, аналіз опору, аналіз перенесення). К.Г. Юнг: історична довідка, основні положення вчення К.Юнга. Структура особистості за К.Юнгом. Індивідуація та аналітична психотерапія, етапи індивідуації. Стадії аналітичної психотерапії (аналітична, синтетична), техніки. А.Адлер: індивідуальна психологія та психотерапія. Історична довідка. Основні положення вчення А.Адлера (неповноцінність та компенсація, боротьба за перевагу, життєві цілі, життєвий стиль тощо). Механізми неврозів. Етапи індивідуальної психотерапії.

Тема 6. Поведінковий напрям психотерапії.

Виникнення поведінкового напрямку психотерапії – біхевіоризму, історична довідка (Дж. Уотсон, Б. Скіннер). Загальні положення біхевіоризму, основна мета корекційного впливу. Основні тенденції поведінкової корекції (класична обумовленість, оперантна обумовленість, мультимодальне програмування). Методи поведінкової психотерапії: методика «негативного впливу», методика формування поведінки, методика позитивного і негативного підкріплення, контроль стимулу, покарання тощо. Використання прийомів поведінкової терапії в роботі з дітьми. Нейролінгвістичне програмування. Репрезентативні системи людини: зорова (візуальна), слухова (аудіальна), кінестетична (тілесних відчуттів). Основні методики в НЛП.

Тема 7. Когнітивний напрям психотерапії.

Основні положення когнітивної психології та психотерапії (А.Бек). Концептуальна схема А.Еліса «А-В-С-Д-теорія», її складові. Етапи терапевтичного процесу. Основні поняття когнітивної психотерапії (когнітивна вразливість, когнітивні структури, схеми, когнітивні спотворення (персоналізація, дихотомічне мислення, вибіркоче абстрагування, мимовільні умовисновки, надгенералізація, перебільшення тощо). Методи та техніки когнітивної психотерапії (Сократівський діалог, «заповнення порожнини», декатастрофізація, когнітивна реатрибуція, переформулювання, перевірка гіпотези, планування діяльності тощо). Техніки, спрямовані на самопізнання.

Тема 8. Гештальттерапевтичний напрям.

Гештальтпсихологія: основні положення. Основні поняття та мета гештальттерапії. Найважливіший принцип терапії: «тут і тепер». Особистісний ріст за Ф.Перлзом, три зони усвідомлення дійсності – внутрішня, зовнішня, середня. Причини виникнення психологічних проблем особистості. Основні компоненти гештальттерапії. Методи та техніки гештальттерапії (методика «двох стільців», «протилежні двері», «чарівні дзеркала», «керовані фантазії», «старий покинутий магазин», «прийняття відповідальності на себе» тощо.

Тема 9. Гуманістичний напрям психотерапії.

Історична довідка (к. Роджерс). Основні положення терапії, центрованої на клієнті. Основні поняття клієнт-центрованої терапії (поле досвіду, самість, Я-реальне, Я-ідеальне, конгруентність, тенденція до самоактуалізації, психологічний ріст, умовні цінності тощо). Мета і завдання терапії, центрованої на клієнті. Умови психотерапевтичного процесу (емпатія, автентичність, утримання від інтерпретації, позитивне ставлення до почуттів

клієнта тощо). Психотехніки клієнт-центрованої психотерапії. Енкаунтер-групи (групи зустрічей). Етапи групового процесу за К.Роджерсом. Основні компоненти роджеріанської психотехніки: встановлення конгруентності, вербалізація, відображення емоцій.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль I												
1. Змістовий модуль I. Патопсихологія: закономірності розладу психічної діяльності та властивостей особистості.												
Тема 1. Патопсихологія: предмет і завдання.	9	2	1			6	9,5	1	0,5			8
Тема 2. Патопсихологічна характеристика психічних процесів. Розлади свідомості та особистості.	10	2	2			6	10,5	1	0,5			9
Тема 3. Основи вікової патопсихології.	10	2	2	2		6	10	1				9
Разом за змістовим модулем 1	19	6	5	2		18	30	3	1			26

Змістовий модуль II. Загальні засади психотерапії та її основні напрями.												
Тема 4. Загальні засади психотерапії.	10	2	2			6	7,5	1	0,5			9
Тема 5. Психоаналітична психотерапія.	12	2	2	2		6	16,5	1	0,5	1		9
Тема 6. Поведінковий напрям психотерапії.	9	2	1			6	8					9
Тема 7. Когнітивний напрям психотерапії.	8	1	1			6	11,5	1	0,5			9
Тема 8. Гештальт- терапевтичний напрям.	11	2	1	2		6	11			1		9
Тема 9. Гуманістичний напрямок психотерапії.	9	1	2			6	10,5		0,5			9

Разом за змістовим модулем 2	59	10	9	4		36	12		2	2		54
Усього	90	16	14	6		54	90	6	4	4		78

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Патопсихологія як наука. Історія розвитку поглядів на психічну патологію та її лікування.	1
2.	Патопсихологічна характеристика психічних процесів. Розлади свідомості та особистості.	2
3.	Патопсихологічний розвиток як фактор девіантної поведінки.	2
4.	Основи вікової патопсихології. Розумова відсталість та порушення, пов'язані з розумовим розвитком. Органічні синдроми та розлади.	2
5.	Психотерапія: загальні засади. Історія становлення як галузі психологічних знань та специфічної практики.	2
6.	<u>Психоаналітична психотерапія: З.Фрейд, К.Юнг, А.Адлер.</u>	1
7.	<u>Когнітивний напрям психотерапії.</u>	1
8.	<u>Гуманістичний та гештальттерапевтичний напрями психотерапії.</u>	1
	<u>Усього</u>	14

8. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Основи вікової патопсихології	2
2.	Психоаналітична психотерапія: основні методи.	2
3.	Використання методів гештальттерапевтичного напряму з корекційною метою.	2
	<u>Усього</u>	6

9. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Розлади свідомості та особистості: загальна характеристика свідомості, ознаки розладів свідомості та самосвідомості.	6
2.	Аномалії сексуальної поведінки (девіації і перверзії) за векторами сексуальної орієнтації.	6
3.	Психологічні особливості і психічні розлади осіб зрілого, похилого і старечого віку.	6
4.	Міжпівкульова дисфункція, психологічні особливості дітей з різною латералізацією півкуль.	6
5.	Оформлення результатів патопсихологічного обстеження особливостей протікання психічних процесів та особистості (характеристика дитини з особливими потребами).	6
6.	Системна сімейна психотерапія: загальний огляд.	6
7.	Техніки нейролінгвістичного програмування.	6
8.	Трансактний аналіз як напрям психотерапії.	6

9.	Методи групової психотерапії.	6
	Усього	54

10. Індивідуальні завдання.

Підготувати письмовий відгук на одну із праць:

1. Гінгер С. Психотерапія: 100 хибних уявлень або як зробити свій вибір / С. Гінгер. – Львів: Каменяр, 2007. – 150 с.
2. Вайсе Дж. Как работает психотерапия / Дж. Вайсе — М.: Класс, 2009. – 240 с.
3. Захаров А.И. Неврозы у детей и подростков. / А.И. Захаров. - М.: Академия, 2007. - 368 с.
4. Леви Д. А. Семейная психотерапия. История, теория, практика / Д.А. Леви. — СПб.: Питер, 2003. – 390 с.
5. Литвак М.Г. Из Ада в Рай. “Избранные лекции по психотерапии”. Учебное пособие. / М.Г. Литвак. – Ростов н/Д: Феникс, 1997. – 439 с.
6. Методы современной психотерапии. Учебное пособие. Сост. Л.М. Кроль, Е.А. Пуртова. – М.: Независимая фирма «Класс», 2000. – 480 с.
7. Перешеина Н.В. Девиантный школьник: Профилактика и коррекция отклонений / Н.В. Перешеина.- М: ТЦ Сфера, 2006 - 192 с.
8. Приц А.Д. Психотерапія — нова наука про людину / А.Д. Приц — Львів: Дета, 2009. – 397. с.
9. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика / К. Рудестам — СПб.: Питер, 2006. – 360 с.
10. Сатир В. Как строить себя и свою семью / В. Сатир. - М.: Гранд, 2008. – 240 с
11. Сидоренко Е.В. Терапія и тренинг по А.Адлеру / Е.В. Сидоренко. – СПб.:Речь, 1993. – 280с.
12. Соколова Е. Т. Психотерапія. Теория и практика / Е. Т. Соколова - М.: Академия, 2006. - 368 с.
13. Тарасов Е. П. Популярная психотерапія / Е.П. Тарасов — М.: Гранд, 2007. – 360 с.

11. Засоби діагностики результатів навчання:

- екзамен;
- тести;
- командні проекти;
- реферати;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- усне опитування.

12. Критерії оцінювання результатів навчання

I рівень – початковий. Відповідь здобувача вищої освіти при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення.

II рівень – середній. Здобувач вищої освіти відтворює основний навчальний матеріал, здатний виконувати завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.

III рівень – достатній. Здобувач вищої освіти знає істотні ознаки понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь повна, правильна, логічна, обґрунтована, хоча їй і бракує власних суджень. Студент здатний самостійно здійснювати основні види навчальної діяльності.

IV рівень – високий. Знання здобувача вищої освіти є глибокими, міцними, узагальненими, системними; він вміє застосовувати знання творчо, його навчальна діяльність має дослідницький характер, позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію.

Рівні навчальних досягнень студентів	Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
I. Початковий	1-34 F Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач вищої освіти фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє здатність елементарно викласти думку; може усно відтворити кілька термінів, явищ без зв'язку між ними; може обрати правильний варіант відповіді (на рівні "так - ні"); може самостійно знайти відповідь у тексті підручника; виконує 20 % від загальної кількості тестів.
	35-59 FX незадовільно з можливістю повторного складання	Здобувач вищої освіти відтворює менш як половину навчального матеріалу; за допомогою викладача виконує елементарні завдання, наводить приклади; може дати відповідь з кількох простих речень; здатен усно відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, не має сформованих умінь та навичок; виконує 30 % від загальної кількості тестів.
II. Середній	60-63 (E) задовільно	Здобувач вищої освіти має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну операцію, дію; описує явища, процеси без пояснень причин, з допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтується в поняттях; має фрагментарні навички в роботі з підручником; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі; здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу, виконує 45 % від загальної кількості тестів.

	64-73 (D) задовільно	Здобувач вищої освіти знає більш як половину навчального матеріалу; розуміє основний навчальний матеріал; здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, відтворити його з помилками та неточностями; має стійкі навички роботи з текстом підручника; може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати; орієнтується в хронології; підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати під час відповіді допоміжні наочні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні; виконує від 55 до 65% від загальної кількості тестів.
III. Достатній	74-81 (C) добре	Знання здобувача вищої освіти є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях. Правильно і логічно відтворює навчальний матеріал; розуміє основні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; здатен проаналізувати відповіді іншого студента; з допомогою викладача скласти план реферату, може опрацьовувати матеріал самостійно, уміє підготувати реферат та захищати його найважливіші положення; правильно використовує термінологію; складає прості таблиці та схеми; виконує від 75 % до 80 % від загальної кількості тестів.
	82-89 (B) добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; здатен самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, але потребує консультацій з викладачем; виконує прості творчі завдання; виконує 85 % від загальної кількості тестів.
IV. Високий	90-100 (A) відмінно	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, користується широким арсеналом засобів доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ, самостійно виконує науково-дослідницьку роботу; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування і нахили. Самостійно виконує від 95% до 100% від загальної кількості тестів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
33-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Екзамен

Поточне тестування та самостійна робота									Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2						40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9		
7	7	7	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5		

14. Методичне забезпечення

Опорні конспекти лекцій; нормативні документи; тестові завдання; навчальні книги; інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (ІКНМЗД).

15. Рекомендована література

Основна

1. Атлас для экспериментального исследования отклонений в психической деятельности человека / Под ред. И.А. Полищук, А. Е. Выдренко. - К.: Здоровье, 1986 - 123 с.
2. Блейхер В.М. Патопсихологическая диагностика / В.М. Блейхер, И.В. Крук. - К.: Здоровье, 2006. - 280 с.
3. Бондаренко О.Ф. Психологічна допомога особистості / Бондаренко О.Ф. – Харків: Фоліо, 2005. – 237 с.
4. Бурлачук Л. Ф. Основы психотерапии / Л. Ф. Бурлачук, И. А. Грабская, А. С. Кочарян. – К.: Ника-Центр, 2005. – 320 с.
5. Зейгарник Б. В. Патопсихология: Учеб пособие для студ высш учеб заведений / Б.В. Зейгарник. - М.: Академия, 2008 - 208 с.
6. Каліна Н.Ф. Психотерапія / Н.Ф. Каліна. – К.: Академвидав, 2010. – 280 с.
7. Карвасарский Б.Д. Психотерапевтическая энциклопедия / Б.Д. Карвасарский. – Санкт-Петербург: Питер, 2010. – 721 с.
8. Карвасарский Б. Д. Психотерапия / Б.Д. Карвасарский. — М.: Медицина, 2005. – 475 с.
9. Максимова Н.Ю. Основы дитячої патопсихології: навч. посібник / Н.Ю.Максимова, К.Л.Мілютіна, В.М.Піскун. – К.: Перун, 2010. – 464 с.
10. Левченко И. Ю. Патопсихология: теория и практика / И.Ю. Левченко – М: Гранд,

2004. – 390 с.

11. Патопсихология: Хрестоматия / Сост. Н. Л. Белополюская. — М.: Когито-Центр, 2007. – 430 с.
12. Рубинштейн С. Я. Экспериментальные методики патопсихологии. - М.: Эксмо-пресс, 2004. – 270 с.

Допоміжна:

1. Александров А. А. Современная психотерапия / А. А. Александров. – СПб.: Академический проект, 2007. - 335 с.
2. Абрамова Г.С. Практическая психология / Г.С. Абрамова. – М.: Ваклер, 2001. – 350 с.
3. Александров А.А. Интегративная психотерапия / А. А. Александров. — СПб.: Питер, 2009. — 352 с.
4. Александров А. А. Современная психотерапия / А. А. Александров. - СПб.: Академический проект, 2007. - 335 с.
5. Базисное руководство по психотерапии: современный учебник / под ред. М.М. Решетникова. – СПб.: Изд-во Речь, 2013 – 784 с.
6. Бауэр М. Психиатрия, психосоматика, психотерапия / М.Бауэр. — М.: АЛЕТЕЙА, 2009. – 348 с.
7. Бек А. Когнитивная психотерапия расстройств личности / А.Бек. – М.: – 1990. – 258 с.
8. Вайнер И. В. Основы психотерапии / И.В. Вайнер. - СПб.: Питер, 2002. - 288 с.
9. Вайсе Дж. Как работает психотерапия / Дж. Вайсе — М.: Класс, 2009. – 240 с.
10. Гінгер С. Психотерапія: 100 хибних уявлень або як зробити свій вибір / С. Гінгер. – Львів: Каменяр, 2007. – 150 с.
11. Гринсон Д. Техника и практика психоанализа / Д.Гринсон. – М.: Класс, 2008. – 189 с.
12. Гулина М.А. Терапевтическая и консультативная психология / М.А. Гулина – СПб.: Речь, 2001. – 352 с.
13. Б. Дэннис. Введение в психотерапию: Принципы и практика психодинамики / Дэннис Б., Педдер Дж. — М.: Класс, 2008. – 340 с.
14. Зейгарник Б. В. Психология личности: норма и патология: Избранные психологические труды. – М.: Академия, 2003. – 340 с.
15. Исурина Г.Л. Групповая психотерапия. / Г.Л. Исурина // . – М.: Класс, 1990. – 315 с.
16. Калина Н. Ф. Основы психотерапии / Н. Ф. Калина. - М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 2005. - 272 с.
17. Клиническая психология / Под. ред. Б.Д.Карвасарского. – СПб.: Питер, 2002. – 560 с.
18. Куттер П. Современный психоанализ / П. Куттер. — СПб.: БСК, 2007. – 289 с.
19. Малкина-Пых И.Г. Справочник практического психолога / И.Г. Малкина-Пых.- М.: Эксмо, 2010. – 570 с.
20. Менделевич В. Д. Клиническая и медицинская психология. Практическое руководство / В.Д. Менделевич. — М.: МЕДпресс, 1999. – 485 с.
21. Леви Д. А. Семейная психотерапия. История, теория, практика / Д.А. Леви. — СПб.: Питер, 2003. – 390 с.
22. Литвак М.Г. Из Ада в Рай. “Избранные лекции по психотерапии”. Учебное пособие. / М.Г. Литвак. – Ростов н/Д: Феникс, 1997. – 439 с.
23. Методы современной психотерапии. Учебное пособие. Сост. Л.М. Кроль, Е.А. Пуртова. – М.: Независимая фирма «Класс», 2000. – 480 с.
24. Настольная книга практического психолога. / Сост. С.Т. Посохова, С.Л. Соловьева. – М.: АСТ: ХРАНИТЕЛЬ; СПб.: Сова, 2008. – 450 с.

25. Ньюкомб Н. Развитие личности ребенка / Н. Ньюкомб. - СПб: Питер, 2003 - 640 с.
26. Осипова А.А. Общая психокоррекция: учебное пособие для студентов вузов / А.А. Осипова. – М.: ТЦ Сфера, 2008. – 512 с.
27. Перешеина Н.В. Девиантный школьник: Профилактика и коррекция отклонений / Н.В. Перешеина.- М: ТЦ Сфера, 2006 - 192 с.
28. Приц А.Д. Психотерапія — нова наука про людину / А.Д. Приц — Львів: Дета, 2009. – 397. с.
29. Романин А.Н. Основы психотерапии / А.Н. Романин - М.: Издательский центр «Академия», 1999. - 208 с.
30. Рубинштейн С. Я. Экспериментальные методики патопсихологии. - М.: Эксмо-пресс, 2004. – 270 с.
31. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика / К. Рудестам — СПб.: Питер, 2006. – 360 с.
32. Сидоренко Е.В. Экспериментальная групповая психология / Е.В. Сидоренко. – СПб.: Речь, 1993. – 280 с.
33. Соколова Е. Т. Психотерапия. Теория и практика / Е. Т. Соколова - М.: Академия, 2006. - 368 с.
34. Тарасов Е. П. Популярная психотерапия / Е.П. Тарасов — М.: Гранд, 2007. – 360 с.
35. Шнейдер Л. Б. Девиантное поведение детей и подростков / Л.Б. Шнейдер. - М: Академический Проект; Гаудеамус, 2007 - 336 с.

14. Інформаційні (інтернет) ресурси

15. <http://www.nbuv.gov.ua/> - Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.
16. <http://hklib.npu.edu.ua/> - Наукова бібліотека національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.
17. <http://www.koob.ru/> - електронна бібліотека «Куб».
18. <http://pro.fpsy.ru/post-name/286/> - федерація психологів-консультантів онлайн.
19. <http://upsihologa.com.ua/> - портал професійних психологів України «У психолога».